

**Ганна ОМОК,**

*orcid.org/0000-0001-8241-6170*

*аспірант кафедри освіти та управління навчальним закладом*

*Класичного приватного університету*

*(Запоріжжя, Україна) [zlatanova1203@gmail.com](mailto:zlatanova1203@gmail.com)*

## ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито зміст і сутність деяких важливих понять, зокрема: «професійна діяльність», «педагогічна діяльність», «педагогічні здібності», «професійно-педагогічна діяльність», «педагогічна майстерність», «педагогічна творчість учителя (викладача)», «підготовка майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності», «готовність майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО».

Висвітлення авторської позиції щодо зазначених понять та понятійних конструктів показало їх неоднозначне сприйняття в академічному та професійному середовищі. У результаті розгляду найбільш популярних та кваліфікованих узагальнень сучасних експертів у галузі теорії і методики професійної освіти та фізичного виховання експліковано висновки, що професійна діяльність викладача фізичної культури у професійно-технічному закладі – цілісний феномен, який охоплює взаємопов'язані між собою фізичну працю та розумову.

Здібностями, необхідними для такої діяльності, є: здатність до емпатичного спілкування; здатність до прогнозування та інтуїція, здатність до побудови аргументів та навіювання, рефлексивність, здатність до самовладання, використання позитивних почуттів у взаємодії, оптимістичне прогнозування.

Показано, що в межах проведеного дослідження підготовка майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО корелюється з понятійним конструктом «формування готовності майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО».

Користуючись концепцією А. Суценка, згідно з якою «педагогічна діяльність на засадах гуманізму – це активна гуманістично спрямована самореалізація вчителя з метою гармонійного та всебічного розвитку й саморозвитку унікальності та своєрідності суб'єктів педагогічного процесу», наголошено на необхідності формування у майбутніх викладачів ПТО педагогічної майстерності як «вияву найвищої та раціональної форми активності викладача фізичного виховання в професійній діяльності».

Здійснивши дефініційний аналіз ключових понять дослідження та відстеживши наукову дискусію навколо них, запропоновано авторське визначення понятійного конструкту «готовність майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО»: це – інтегративний комплекс знань (фахових у галузі фізичної культури та спорту, психолого-педагогічних); спеціальних фізкультурно-спортивних умінь і здібностей; навичок методичної, організаційної, спортивно-оздоровчої, виховної, просвітницької, аніматорської роботи; особистісного прагнення та психофізичної здатності працювати з учнівською молоддю в ПТО.

**Ключові слова:** професійно-педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, підготовка, майбутні фахівці, фізична культура та спорт, готовність, професійно-технічна освіта.

**Anna OMOK,**

*orcid.org/0000-0001-8241-6170*

*Postgraduate Student of the Department of Education and Educational Institution Management*

*Classic Private University*

*(Zaporizhzhia city, Ukraine) [zlatanova1203@gmail.com](mailto:zlatanova1203@gmail.com)*

## TERMINOLOGICAL BASIS OF PROFESSIONAL TRAINING AND PROFESSIONAL ACTIVITY OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN CONDITIONS OF VOCATIONAL EDUCATION

The article studies the content and essence of some important concepts, including: "professional activity", "pedagogical activity", "pedagogical ability", "professional and pedagogical activity", "pedagogical skill", "pedagogical creativity of a teacher (instructor)", "preparation of future specialists in physical culture and sports for professional and pedagogical activity", "readiness of future specialists in physical culture and sports for professional and pedagogical activity in vocational education conditions".

Coverage of the author's position on these concepts and conceptual constructs showed their ambiguous perception in the academic and professional environment. As a result of consideration of the most popular and qualified generalizations

of modern experts in the field of theory and methodology of vocational education and physical education, the conclusions were made that professional activity of a teacher of physical education in a vocational institution is a holistic phenomenon that encompasses interrelated physical work.

Abilities required for such activities are: the ability to communicate empathetically; the ability to predict and intuition, the ability to build arguments and suggestion, reflexivity, the ability to self-control, the use of positive feelings in interaction, optimistic forecasting.

It is shown that the preparation of future specialists in physical culture and sports for professional and pedagogical activities in vocational education is correlated with the conceptual design of "formation of future specialists in physical culture and sports for professional and pedagogical activity in vocational education conditions".

Using A. Sushchenko's concept, according to which "pedagogical activity on the basis of humanism is an active humanistic directed self-realization of a teacher with the aim of harmonious and comprehensive development and self-development of the uniqueness and originality of the subjects of the pedagogical process", it is emphasized that it is necessary to form among future teachers of vocational education the pedagogical skill, which is "manifestation of the highest and most rational form of activity of a teacher of physical education in professional activity".

Performing a definitive analysis of the key concepts of the research and tracking the scientific discussion around them, the author's definition of the conceptual construct "future readiness of specialists in physical culture and sport readiness for professional and pedagogical activity in vocational education" is proposed: it is an integrative complex of knowledge (specialties in the field of physical and cultural studies) sports, psychological and pedagogical); special physical and sports skills and abilities; skills of methodical, organizational, sports-improving, educational, animation work; personal desire and psychophysical ability to work with the student youth in vocational education.

**Key words:** professional and pedagogical activity, pedagogical skill, preparation, future specialists, physical culture and sports, readiness, vocational education.

**Постановка проблеми.** Дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах професійно-технічної освіти (ПТО) вимагає розкриття змісту й сутності деяких важливих понять, зокрема: «професійна діяльність», «педагогічна діяльність», «педагогічні здібності», «професійно-педагогічна діяльність», «педагогічна майстерність», «педагогічна творчість учителя (викладача)», «підготовка майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності», «готовність майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО».

**Мета статті** – висвітлення авторської позиції щодо зазначених понять та понятійних конструктів.

**Виклад основного матеріалу.** Найзагальнішим поняттям у контексті нашого дослідження є поняття «діяльність», що тлумачать як спосіб буття людини у світі, її здатність вносити в дійсність зміни. Основними компонентами діяльності є мета, засіб реалізації мети, результат (Гончаренко, 1997: 375).

Загалом професійна діяльність – це сфера трудової діяльності, що потребує наявності спеціальних знань, умінь і навичок, які здобувають майбутні фахівці в закладах вищої освіти відповідного профілю.

Педагогічна діяльність є процесом розв'язання педагогічних завдань, мета виконання яких – «формування особистості, її світогляду, переконань, свідомості, поведінки» (І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос (Педагогічна майстерність, 1997: 24)).

Педагогічна діяльність вимагає від викладача, вчителя, вихователя, тренера гуманістичної позиції (інтересів, цінностей, ідеалів) і наявності професійно значущих особистісних рис (комунікативності, оперативності, емоційної стабільності, перцептивних здібностей, креативності тощо).

На думку Н. Степанченко, педагогічна діяльність учителів фізичної культури «значною мірою забезпечує відтворення інтелектуального потенціалу та здоров'я суспільства, є соціально формувальною, творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною тощо» (Степанченко, 2017: 40).

Професійна діяльність учителя фізичної культури – цілісний феномен, який охоплює взаємопов'язані між собою фізичну працю та розумову. Причому, як свідчать численні дослідження, чим більше розвинені когнітивні здібності особистості, тим глибше вона аналізує й диференціює свої рухи, оптимальніше запам'ятовує рухові структури (Зайцева, 1991: 186).

Особливим видом професійної діяльності є педагогічна, особливістю якої є спеціальний психолого-педагогічний вплив на учнів з опертям на їхні вікові й індивідуальні особливості, на інтереси, нахили, очікування, захоплення; специфіка такої діяльності полягає у педагогічному управлінні процесом формування та розвитку особистості (Рапацевич, 2010: 720).

Педагогічна діяльність фахівця з фізичної культури та спорту є, насамперед, організаторською, діагностичною, соціально-формувальною, творчою, конструктивною, у зв'язку з чим

постійно розширюються освітня, виховна, розвивальна, організаційно-управлінська функції фізичного виховання.

Здібностями, необхідними для педагогічної діяльності, є: «комунікативні; перцептивні (професійна передбачуваність, емпатія, педагогічна інтуїція); динамічні (здатність до вольового впливу й логічного переконання, до рефлексії); емоційно-почуттєві (самовладання, використання позитивних почуттів); оптимістичне прогнозування» (Перспективні концепти, 2014: 180).

У межах нашого дослідження *підготовка майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО* корелюється з понятійним конструктом «формування готовності майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО».

Тому в подальших формулюваннях будемо вживати поняття «формування готовності», корелюючи його з терміном «підготовка». *Професійна підготовка* – це система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, навичок, умінь і професійної готовності (Управління людськими ресурсами, 2006: 496).

Як зауважили І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос, «майбутня професійна діяльність виступає у свідомості студента не лише як соціально важливе об'єктивне явище, а й як суб'єктивна, особистісна цінність. Оволодіти цією цінністю, стати суб'єктом професійної педагогічної творчості – це стрижнева лінія активності майбутнього вчителя в усій його навчально-пізнавальній і громадсько-корисній діяльності, активності не тільки в оволодінні предметним змістом, а й у розвитку та самовдосконаленні власної особистості» (Педагогічна майстерність, 1997: 110).

Що стосується поняття «готовність», то ним загалом визначають: «інтегративне стійке утворення, що виявляється на основі сформованості потреб і здібностей та характеризується соціально-нормативним рівнем суспільних відносин у системі функцій індивіда, що визначає його ставлення до діяльності та її результативність» (Воронін, 2011: 23); «установку, що спричиняє активність суб'єкта, зокрема визначає певну форму поведінкового реагування, знаходження оптимального шляху вирішення тієї чи іншої ситуації (Узнадзе, 2001: 416); «вибіркову прогностичну активність особистості на стадії її підготовки до діяльності, що починається з моменту визначення мети на основі усвідомлення потреб і мотивів та розвивається відповідно до визначених

особистістю плану, установок, загальних моделей подальших дій, що втілюються в предметні дії й відповідають чітко визначеним засобам і способам діяльності» (Воронін, 2011: 23).

Наше припущення про кореляцію понять «професійна підготовка» та «професійна готовність» підтверджує така думка науковців В. Ядова, А. Семенова, В. Водзинської, В. Каюрової: будь-яка професійна готовність виступає «результатом професійної підготовки, яка розпочинається з професійного самовизначення, професійної освіти, виховання, розвитку, самовиховання». При цьому професійна підготовка розуміється як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальності (Ядов та ін., 2013: 376).

*Готовність майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту до професійної діяльності* визначається як комплекс спеціальних знань, умінь і здібностей, результат професійної освіти та виховання, складниками якої є науково-теоретична, педагогічна, практична, психологічна, фізична та психофізична готовність (Омельчук, 2014: 20).

*Педагогічні здібності* вчителя/викладача, його професіоналізм, прагнення до особистісного та професійного самовдосконалення створюють підґрунтя для майстерності, яку трактують як «властивість особистості, придбана з досвідом, як вищий рівень професійних умінь у певній галузі, досягнутий на основі гнучких навичок і творчого підходу» (Рапацевич, 2010: 407).

*Педагогічна майстерність* – це характеристика високого рівня педагогічної діяльності, яка ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді; це – «комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» (І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос (Педагогічна майстерність, 1997: 25)); «сукупність професійно важливих якостей визначається як професійна майстерність фахівця і характеризується якістю роботи (продуктивністю праці, сучасної техніки і технологій, виробничою самостійністю, свідомим виконанням робіт, творчим ставленням до праці)» (Кремень, 2008: 730).

В «Енциклопедії освіти» серед важливих властивостей педагогічної майстерності вказується на гуманістичну спрямованість діяльності вчителя, його професійну компетентність, педагогічні здібності й педагогічну техніку; наголошується на таких особливостях: 1) педагогічна майстерність у структурі особистості – це система, здатна до самоорганізації, системно-

утворювальним чинником є гуманістична спрямованість; 2) підвалиною педагогічної майстерності є професійна компетентність (спрямованість і професійні знання забезпечують цілісність системи); 3) педагогічні здібності, що забезпечують швидкість самовдосконалення; 4) техніка, що спирається на знання і здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал учителя, гармонізуючи структуру педагогічної діяльності (Енциклопедія освіти, 2008: 642).

Як зауважує О. Язловецька, в європейському науковому просторі педагогічну майстерність тлумачать як утілення вчителем у професійну діяльність комплексу інтелектуальних, психологічних і духовних якостей (Язловецька).

Критеріями педагогічної майстерності є: гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, демократичність, творчість, результативність (Гончаренко, 1997: 375). Гуманістична спрямованість – це, по суті, здатність бачити великі завдання в малих справах, що дає змогу оцінювати свою діяльність із погляду позитивних індивідуальних змін у життєдіяльності та структурі особистості вихованця.

На думку А. Сущенка, «педагогічна діяльність на засадах гуманізму – це активна гуманістично спрямована самореалізація вчителя у вільному вияві ним людяності в почуттях, свідомості та професійних діях із метою гармонійного та всебічного розвитку й саморозвитку унікальності та своєрідності суб'єктів педагогічного процесу, яка забезпечує свободу особистості в усіх аспектах розумової, трудової, фізичної і громадської діяльності, використовуючи потенціал її активності, самодіяльності, самостійності та творчості» (Сущенко, 2003: 49).

Педагогічна майстерність, як зазначають А. Сущенко, В. Мазін, А. Сватсьєв, В. Папуча, – це «вияв найвищої та раціональної форми активності особистості вчителя фізичного виховання в професійній діяльності, активності, що ґрунтується на гуманізмі і розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії в кожній конкретній ситуації навчання й виховання; як вияв педагогом свого «Я» у професії; як самореалізація особистості вчителя в педагогічній діяльності, що забезпечує саморозвиток особистості учня» (Перспективні концепти, 2014: 177).

Як зауважує В. Кремень, «швидкість набуття педагогічної майстерності не регламентується лише накопиченням знань. Студентові, який добре навчається, не завжди легко на педагогічній практиці у школі. Є індивідуальні передумови успішної діяльності, стимулятори професійного

зростання, здібності. Вони залежать від особливостей перебігу психічних процесів, що сприяють успішній педагогічній діяльності» (Енциклопедія освіти, 2008: 643).

У межах нашого дослідження актуальним є поняття «педагогічна творчість учителя (викладача)», що виявляється у «цілісному проектуванні педагогічного процесу, прогнозуванні його результатів, але все ж таки центральною ланкою педагогічної творчості є взаємодія, в якій учитель та учень (викладач і студент) виступають суб'єктами творення розвивального навчального середовища, формування пізнавальних інтересів і потреб учнів, вибору засобів їх досягнення, контролю та самоконтролю. Така педагогічна взаємодія є особистісно зорієнтованою, а процеси творчого розвитку в кожного її суб'єкта – взаємозумовленими та взаємопов'язаними. Творчі можливості людини реалізуються не тільки в предметній діяльності, а й у самому процесі її життя, самореалізації як засобі самоствердження та саморозвитку» (Енциклопедія освіти, 2008: 651).

Дослідники Т. Однолеток і М. Лянной підготовку майбутніх учителів фізичного виховання розглядають як: «неперервний процес набуття студентами необхідного рівня освіченості (одержання знань, напрацювання вмінь і навичок, розвиток професійно та соціально значущих якостей, формування ціннісних орієнтацій і первинного досвіду діяльності, що забезпечує готовність до виконання трудових функцій); створення відповідного освітнього середовища та належних умов для цілеспрямованого формування та розвитку в майбутніх фахівців сукупності компетентностей, що визначають здатність до професійної діяльності; результат освітнього процесу – професійну підготовленість випускників до фахової діяльності (професійну компетентність)» (Однолеток, 2009: 108).

**Висновки.** Таким чином, здійснивши дефініційний аналіз ключових понять дослідження та відстеживши наукову дискусію навколо них, пропонуємо авторське визначення понятійного конструкту «готовність майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту готовності до професійно-педагогічної діяльності в умовах ПТО»: це – інтегративний комплекс знань (фахових у галузі фізичної культури та спорту, психолого-педагогічних); спеціальних фізкультурно-спортивних умінь і здібностей; навичок методичної, організаційної, спортивно-оздоровчої, виховної, просвітницької, аніматорської роботи; особистісного прагнення та психофізичної здатності працювати з учнівською молоддю в ПТО.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронін Д. Питання готовності вчителів фізичної культури до професійної діяльності. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2011. № 2(14). С. 23–25.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Зайцева С. Н. Формирование индивидуального опыта творческой деятельности будущего учителя в процессе профессиональной подготовки (на примере учителя физической культуры) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 1991. 186 с.
5. Однолеток Т. В., Лянной М. О. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури як педагогічна проблема. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 9. С. 107–109.
6. Омельчук О. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення природничо-наукових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.
7. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
8. Перспективні концепції оновлення професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту / А. В. Сущенко та ін. ; за заг. ред. А. В. Сущенка. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 333 с.
9. Рапацевич Е. С. Золотая книга педагога / под общ. ред. А. П. Астахова. Минск : Современная школа, 2010. 720 с.
10. Степанченко Н. І. Система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах : дис. ... докт. пед. н. : 13.00.04. Вінниця, 2017. 629 с.
11. Сущенко А. В., Сущенко А. В. Гуманізація педагогічної діяльності вчителя : науково-методичний посібник. Запоріжжя : Прем'єр, 2003. 222 с.
12. Узнадзе Д. Н. Психология установки. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 416 с.
13. Управління людськими ресурсами (понятійно-термінологічний словник) / за ред. Г. В. Щокіна, О. В. Антонюка, М. Ф. Головатого. Київ : МАУП, 2006. 496 с.
14. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности: Диспозиционная концепция / В. А. Ядов и др. ; 2-е изд. Москва : ЦСПиМ, 2013. 376 с.
15. Язловецька О. Педагогічні умови та етапи формування іміджу майбутніх учителів фізичної культури. URL : <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream/> (дата звернення: 12.02.2019).

### REFERENCES

1. Voronin D. Pytannia hotovnosti vchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoi diialnosti. Fyzyczne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Issues of physical education teachers' readiness for professional activity. Physical education, sports and health culture in today's society] : zb. nauk. prats. 2011. № 2 (14). P. 23–25 [in Ukraine].
2. Honcharenko S. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid, 1997, P 375 [in Ukraine].
3. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education] / holovnyi red V. H. Kremen. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008, P. 1040 [in Ukraine].
4. Zaitseva S. N. Formyrovanye yndyvduialnogo opyta tvorcheskoi deiatelnosti budushcheho uchytelia v protsesse professyonalnoi podhotovky (na prymere uchytelia fizycheskoi kultury) [Formation of individual experience of creative activity of future teacher in the process of vocational training (on the example of physical education teacher)]: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Moskva, 1991, P. 186 [in Russia].
5. Odnoletok T. V., Liannoii M. O. Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury yak pedahohichna problema. Pedahohika, psykholohiia ta medyko-bioloichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu [Professional training of future physical education teachers as a pedagogical problem. Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports]. Kharkiv : KhOVNOKU-KhDADM. 2009. №9. P. 107–109 [in Ukraine].
6. Omelchuk O. V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury u protsesi vyvchennia pryrodnycho-naukovykh dystsyplin [Formation of professional competence of future teachers of physical culture in the process of studying natural sciences]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04. Kyiv, 2014, p. 20 [in Ukraine].
7. Pedahohichna maisternist [Pedagogical skills]: pidruchnyk / I. A. Ziaziun, L. V. Kramushchenko, I. F. Kryvonos ta in.; za red. I. A. Ziaziuna. Kyiv : Vyshcha shkola, 1997, P. 349 [in Ukraine].
8. Perspektyvni kontsepty onovlennia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia ta sportu [Promising concepts for updating the training of specialists in physical education and sports] / A. V. Sushchenko, A. V. Svatiev, V. M. Papucha, V. M. Mazin; pid zahaln. red. A. V. Sushchenka. Zaporizhzhia : Vydavnytstvo ZNU, 2014, p. 333 [in Ukraine].
9. Rapatsevych E. S. Zolotaia knyha pedahoha [Teacher's golden book] : pod obshch. red. A. P. Astakhova. Mynsk : Sovremennaia shkola, 2010, p.720 [in Russia].
10. Stepanchenko N. I. Systema profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [The system of professional training of future teachers of physical education in higher educational establishments] : dys. ... dokt. ped. n. : 13.00.04. Vinnytsia, 2017, p. 629 [in Ukraine].
11. Sushchenko A. V. Humanizatsiia pedahohichnoi diialnosti vchytelia [Humanization of teacher's pedagogical activity]. Naukovo-metodychnyi posibnyk. Zaporizhzhia : Premier, 2003, p. 222 [in Ukraine].
12. Uznadze D. N. Psykholohiia ustanovky [Installation psychology]. Sankt-Peterburh : Pyter, 2001, p. 416 [in Russia].
13. Upravlinnia liudskymy resursamy [Human resources management] (poniatiino-terminolohichnyi slovnyk) / za red H. V. Shchokina, O. V. Antoniuka, M. F. Holovatoho. Kyiv : MAUP, 2006, p. 496 [in Ukraine].
14. Iadov V. A., Semenov A. A., Vodzynskaia V. V., Kaiurova V. N. y dr. Samorehuliatyia y prohozyrovanye sotsyalnoho povedeniya lichnosti [Self-regulation and prediction of a person's social behavior]: Dyspozytsyonnaia kontseptsiya. 2-e yzd. Moskva : TsSPyM, 2013, p. 376 [in Russia].
15. Iazlovetska O. Pedahohichni umovy ta etapy formuvannia imidzhu maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Pedagogical conditions and stages of forming the image of future teachers of physical culture]. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream/> (data zvernennia: 12.02.2019) [in Ukraine].